

KONYA

HALKEVİ AYLIK KÜLTÜR DERGİSİ

YIL : XI

TEMMUZ, AĞUSTOS, EYLÜL 1947

Sayı : 105-106-107

Konyada ikinci bir çift şerefeli minare

Prof. Dr. A. Süheyl Ünver

1945 senesi Mayıs'ında tetkik vesilesiyle Konyada bulunurken bir akşam ezanı vakti yüksek mimar Şahabeddin Uzluk'la Mevlânânın türbesi civarında kaidesi kalın bir minarenin yanından geçtik. Kalınlığı dikkat nazarımı çekti. Sonra öğrendim ki buraya halk minarenin bu hâdden fazla kalınlığından (Güçük minare) diyor. Cami de Hatuniye diye yadedilmektedir. Birinci Alâeddin Keykubad zamanında Bedreddin bin Mevlâ Hacı Mahmut tarafından 627 (1230) da yaptırılmıştır. Bir vakfiye de bu camiin Devlet Hatun namına yaptırıldığı rivayet edilir (1). O gün 1270 (1854) senelerinde Konyaya gelen ressam ve mühendis Hüsnü Yusuf beyin Şerefeddin camiinden bu minareye kadar uzanan karakalem bir karalamasını hatırladım. Bunu 1930 senesinde ressam rahmetli Ali Rıza bey hocamın albümleri arasında görmüş-

tüm. Ressam Hüsnü Yusuf beyin oğlu resim muallimi Celâl bey ressam Rıza beye hediye etmiş olduğundan nezdinde idi.

Konyada hâlen üst şerefesi seneler önce yıkılan bir İnce minare vardır ki bilindiği üzere çift şerefeli idi. Belki odur diye üzerinde duramadım. Lâkin iki sene önceki tetkikim bende bu kolleksiyonu tekrar görmek arzusunı uyandırdı. Oğlu bay Nasır Çizer'de duran Hüsnü Yusuf dosyasını 25 1-1946 da tekrar gördüm. İkinci çift şerefeli minarenin üzerinde olduğumuzu düşünerek Konya Halkevi Başkanı Üstad Şahabeddin Uzluk'a keyfiyeti yazdım. Verdiği 13-5 1947 tarihli cevabında:

(Bahis mevzuu olan minare, Hatuniye adı ile sövlenen ve bu gün Kınacı sokağında bir imarete aid yıkılmış bir yapının ayakta duran yegâne mümessilidir... Mimari formu, minarenin iki şerefeli olabileceğini pekâlâ tasdik etmektedir. Fakat ressamın burada bulunduğu yıllardan sonraki vukua gelmiş şarsıntılardan

(1) Faik Soyman ve İbrahim Tongur. Konyada Eski Eserler klavuzu. 1944 2. bas. S. 94

birinde üst şerefesinin yıkılmış olması pek mümkündür..) demektedir..

Değerli mimarımızın görüşündeki isabeti tasdik eden Hüsnü Yusuf panoramasını bu yazıma koyuyorum.

Hüsnü Yusuf bey, Şemsi Tebrizi makamı önündeki kabristan cihetinden Hâtûniye camii minaresinin iki şerefesini çiziyor. Minarenin birinci şerefesine kadar olan kısmın bu günde görüldüğü üzere sekiz köşe ve tuğladan yapıldığı farkedilmektedir. Hüsnü Yusuf bey bunları kurşun kalemle çok hafif çizdiği ve üzerinden bir asır geçmesi dolayısıyla orta hat silinmiş gibi, binaenaleyh kaide 4 köşe gibi görülmektedir. Lâkin dikkat olunursa 8 köşenin resimde üç köşesi farkedilebilmektedir. Alt kaide bu günkü gibi kalındır ve bir duvar devam etmektedir. Birinci şerefe ile ikinci şerefe arası da bittabi tuğla ile. İki şerefe arası ince minarenin de çift şerefe arısında gördüğümüz gibi uzuncadır. Şimdiki kalın sekiz köşe birinci şerefe altının iki mislinden fazladır. Üst şerefesinin altıda birinci şerefe altında olduğu gibi taştan ve istalakittir. Kalınlığı da Gündük minare'nin şerefe üstü kalınlığındadır. Mevcut kısma bakılacak olursa eğer sonradan bu tuğlalar minareye bu günkü şekli vermek için yapılmayıpta eskiden kalmış ise üst şerefeye çıkan minare ayaklarından da görülebilecektir. Bu noktayı ehemmiyetli görüyorum. Çünkü Anadolu'da Selçuklulardan kalma minarelerde bu cihetle araştırmalar yapılırsa böyle bulunacak ve üste çıkacağı muhtemel olan merdiven ayaklarından üstlerinde birer ikinci şerefesinin bulunabileceği tesbit olunabilir.

Bu keyfiyeti bir def'a daha yazıpda Şahabeddin Uzluktan tekrar aldığım cevapda minare hakkında bizi aydınlatacık şu malumatla karşılaşırız:

(... Birinci şerefeden itibaren devam eden bir dokuz ayaklık bir merdiven mevcut bulunmaktadır, bu

suretlede aradığınız ve bilmek istediğiniz şüpheli taraf tamamıyla kaybolmuş bir şekildedir. Aşağıdan başlıyan merdiven adetleri birinci şerefeye kadar otuz üç ve bundan sonra bir dokuz ayak devam etmektedir ki mevcut merdivenlerin sayısı kırk iki olmaktadır. Beher merdiven otuz santim irtifaında olduğuna göre $42 \times 30 = 12,60$ santimetre yapmaktadır

Hatta bir yaşlının anlatmasına kulak verecek olursak mezkûr ikinci şerefesinin bulunduğu kısım Konyanın Araplı senesinde atılan bir top meremisinden müteessir olarak yıkıldığı anlaşılmaktadır...)

Mühendis Hüsnü Yusuf beyin resmine göre camii minaresini kalın bir duvar takip etmektedir ve onun köşesine rastlıyor. Minarenin ta berisinde Selçukluların büyük kapılarından birisinin olması ihtimalini gösteren bir üst kısım görülmektedir. Bu ancak mahallinde tesbit olunabilir.

Minarenin biraz sol ilerisinde Alâeddin tepesindeki Alâeddinin mahrutî üstlû türbesi, Alâeddin camii minaresi ve camii kubbesi ve hariminin uzun ve pencerele kısmı. biraz ileride bir kule kaidesi ve yanında da büyük Karatayın kubbesi seçiliyor. Bu vaziyet bu günkü Konyanın planını tetkik ettiğimizde doğru çıkıyor. Esasen Gündükminarenin Millî Eğitim Bakanlığı (Antikitelere ve Müzeler müdürlüğü yayınları arasında (Seri 1 N. 30) da neşrolunan Hatuniye camisi kartında da minarenin sağ tarafında yukarda saydığım manzumenin mühim bir kısmı görülmektedir. Rahmetli Hüsnü Yusuf bey bu manzumeyi Gündük minarenin soluna alacak bir yerde durarak çizmiştir.

Resimde tam büyük Karatay kubbesi yanında görülen binayı ve onun önünde yâni resmin birinci plânındaki ve kabristan içine rastlayan kubbeli türbe ve öndeki çeşme malûm olmalıdır. Onun da biraz ilerisinde Şemsi Tebrizînin makamı, mescid ve samâhane kısmı görülmüyor. Keza önünde birinci plânda kabir taşları seçiliyor.

Bu sahayı ressamın çizdiği yerden, Konyada bulunmadığımızdan görmek istediğimiz halde göremiyeceğiz. Mahallinde mukayese yapacakların bizi aydınlatacaklarını umarız.

Resmî ileriye doğru takibedersek sol köşede Şerefeddin camii'ni buluyoruz. Burada birinci plânda bir şey bulmuyoruz. Yalnız Şemsi Tebrizî makamıyla Şerefeddin camii arasına da gördüğümüz binaların mahiyeti ancak Konyada bulunanlarca tesbit olunabilir.

İşte bundan bir asır önce Anadolu'da Karamürsel, Afyon, Akşehir. İshaklı. Kayseride bir tetkik gezisine çıkan ressam ve mühendis Hüsnü Yusuf bey Konyaya geliyor. Konyada bulunurken yalnız bu bahis mevzuu ettiğimiz resmî yapılmıştır. Yalnız Konyada yaptığı resimler on'u geçer. Hepsinin Duophoto ile gönderdiğimiz resim gibi örnekleri alınmıştır. Onlar ayrı bir mevzuda işlenerek Konyaya gönderilecektir.

Ressam Hüsnü Yusuf beyden resim sanatı ile ilgili olanların dikkat nazara almak mecburiyetinde oldukları bir nokta vardır. Gittikleri yerlerde artistik resim yaptıkları kadar bir gün tarihimize de yarayacak eser ve bir gün bir vesika olabilecek mahiyette de resimler yapılmıştır. Bu onların sanat telâkkilerine muhalif olsa bile yapmak zorunda olduklarını hissetmelidirler. Yoksa taş, ağaç, bulut, çayır, dağ, su her asırda vardır. Anadolumuzun bir çok uzak köşelerinde öyle eserlerimiz görülür ki bâzen birden ortadan yok olur. Bunları yalnız tabii hâdiseler ortadan kaldırmaz Kayıtsızlığımız, bunları benimsemeyişimiz de yok olmalarına sebep olur. Eğer bunlar bir vesile ile tesbit olunursa tarihimizin esrarlı noktalarını aydınlatır. İşte

Hüsnü Yusuf beyin ele aldığımız şu panoraması bize bakınız neler öğretti ve neler yapılabileceğini hatırlatıyor.

1 — Selçuklularda çift şerefeli bir diğer minare ve bunun Konyada bulunuşu?

2 — Selçuklularda acaba Anadolu'da kaç çifte şerefeli minare vardı?

3 — Selçuklular çift şerefeli minarelerden her şehirde yapmışlardır? Yapmadıysa sebebi nedir?

4 — Anadolu'da mevcut bütün Selçuk minareleri bu noktadan gözden geçirilmelidir.

İşte ressam Hüsnü Yusuf beyin Konyaya ait bir ikinci çift şerefeli minareyi tesadüfen tesbit etmesi bize bu incelenmesi gereken mevzuları da beraber hatırlatıyor. Bazı tesadüflerin aradan seneler geçince ne kadar kıymetli olabileceğine bu eser ne kadar canlı bir misaldir. Ressam, bütün bu mülâhazaları düşünerek şüphesiz bunu çizmedi. Esasen bunları düşünerek yapmağa lüzum yoktur. Lâkin mutlaka yapmak lâzımdır. Bir gün bu bize bir çok hakikatları öğretebilir. Nitekim bu tesadüf bakınız bize bunu tesadüfen çizmemiş olsaydı biz Konyada Selçuk eserlerini çok ilgilendiren bu bilgiye ebediyen vakıf olamayacaktık. Şimdi anlıyoruz ki çok yazık olacaktı.

Bu minarenin üst kısmı yüz sene evvel mevcut idi. Bu noktaları hâliçin bulduğumuz yegâne ipucu yine bu resimdir. Bize çok şeyler öğretti. Bu yolda araştırmalar geliştikçe Anadolu'daki sanat tarihimizi daha etraflı yazabileceğimize ve mutlaka birseyler yapmak ve araştırmak durumunda olduğumuza yine bu resim, gelenlere ve geleceklere ve Anadoluyu dolaşan ressamlarımıza kâfi bir örnek sayılmalıdır.

Konyayı ilgilendiren değerli bir eser

Paris Millî Kütüphanesindeki Selçukname, bundan
öğrendiğimiz bazı tarihî gerçekler

Prof. Dr. F. Nafiz Uzluk

Anadolu topraklarını ikinci vatan olarak seçen, burada Bizans, Haçlı ordularını yenmek suretiyle kahramanlıklarını bütün dünyaya gösteren, bizlere bu ülkeyi ebediyen bağışlayan Selçuklu dedelerimiz, medeniyet cihanının adları önünde binaları karşısında hayret ve hürmetle eğildikleri âbideleri yapmışlar, Türk ırkının yalnız askerlikte değil, Mimarlık, Çinicilik, Güzel yazı, Tezhip Cilt, Minyatür, Ağaç, Demir, Bakır, Tunç, eşya üstünde tezyini (Dekoratif) işlerde de, aynı kabiliyet ve yüksekliklerini isbat etmişlerdir. Bu hasletler, dedelerimizin ne büyük bir başarı ile yaşadıklarını, ne zengin bir veraset hazinesi bıraktıklarını gösterir.

Şimdi bize iki vazife düşmektedir:

1 — Elimizde kalan bütün dede eserlerini titiz bir dikkat ve itina ile saklamak ve onarmak.

2 — O eserleri bu günün ihtiyaçları ile yeniden meydana getirmek.

Bunun için de vakit vakit toplanarak onlar hakkında görüşüp konuşmak.

Halkevi kürsüsü, yalnız bir zümrenin değil bütün memleketin malı.

dır. Kendisine güvenen her Türk çocuğu burada fikirlerinden istifade ettirebilir.

Cumhuriyetin Anadoluyu yeniden Üniversite, Akademi, Yüksek okullarla süslemek, donatmak arzusunun şükranla karşılarken şimdilik Konyada yalnız Selçukluların tarihini, Mimarlığını, Askerî, Mülkî, teşkilâtını, Vakfiyelerini, Kitabelerini, Devlet adamlarını, Âlimlerini, Mutasavvurlarını, hülâsa bu devletin maddî, manevî bütün varlığını incelemek lâzımdır.

Bilfarz Konya müzesi binası, eski matbah, yanındaki meydan odası, değerli kitapları saklayan zengin kütüphanesi ile bu iş için hazır durmaktadır. Hem böylelikle Konyanın, bu yedi asırlık ilim ocağında genç istidatlar yetiştirilmiş olur, hem de bütün dünyanın, bilhassa İslâm âleminin çok iyi tanıdığı Mevlâna'nın kutsal başucunda yeni bir bilgi ocağı uyandırılmış olur. Şimdilik pek mütevazî olarak işe başlayacak Akademi, ağır ağır, fakat emin adımlarla yürüyerek çağ başlarını yükseltebilir.

Buraya gelecek hocalar için ilk hatıra gelen Şark âlimleridir. Faraza Mevlâna'nın hayat ve eserleri hakkın-

da yazdığı mühim bir kitaptan sonra bütün şarkiyat âlimlerinin dikkat gözüne üstüne çeken üstad Bediüzzaman Fûruzamfer ki "Hülâsa- i - inhitab - ı - Mesnevî", ismiyle yayınladığı ve lutfen bir nüshasını bana gönderdiği kitap, müşarûileyhin Mevlâna ve eserleri üzerindeki derin vukuf ve ictidarını gösterir. Eserlerinde yalnız bir araştırmacı değil, aynı zamanda Mevlâna'nın şurîde bir âşığı olduğunu öğrendiğimiz bu yüksek İran bilgini hürmetkârı olduğu dâhî Mevlâna'nın türbesinde kurulan bu akademiye ilk çağrılacak ve muhakkak koşarak gelecek bilginidir.

Tahrânın, yeni kurulan ve ruhlarımızda sevinç ve heyecan uyandıran Hindistan Müslüman hükûmeti Pakistan'ın Mevlâna âşıkları, muhakkak ki bu akademiye yardımda bulunacaklardır.

Avrupa, bilhassa Mevlâna konusu ile asırlardır meşgul olan İngiltere ve Avusturya ilim âlemi ilmi ilgisini gösterecektir. Türkiyede ise zeki istidatlı karakter sahibi ilme âşık gençlerden ikisini Londraya, ikisini Parise, ikisini Kahireye, ikisini Tahrana, ikisini Avusturyaya yollayarak yarınki genç asistan ve doçentleri hazırlamalıyız.

Herkes tüccar, herkes esnaf olmaz, olmamalıdır da.. Mevlâna'nın, Şemsî Tebrizî'nin, Sadreddî'nin, Saracüddî'nin Ürmüvinin isimlerini, mallarından dolayı değil, ilimlerinden ötürü anıyoruz.

Meselâ : Sadreddin Kunevî'nin 17 eserinden Brockelman'a göre ancak dördü Türkiyede olduğu halde on üç tanesi yabancı memleketlerde, bilhassa Berlindedir. Berlin Devlet kütüphanesinin akibeti ise meçhulümüzdür.

Sadreddin'in eserlerini, fikirlerini, felsefelerini, tasavvufunu, isteyen

genç münekkidlere soruyorum: sizin bu kitapların adından, onların burada, Konya'da değil, hattâ Türkiye'de olmayışından haberiniz var mı? Biz tenkit yerine pozitif iş görmek isteyen ve müsbet iş yapan kimseleriz. İlmî olmıyan ve dedikodudan ibaret sözlerle kaybedecek vaktimiz yoktur. (Akademi meselesi) fikri etrafında bütün aydınların ve bu işe akli erenlerin toplanması lâzımdır. Konyaya eski ilim şerefini vermek, onun tâbi olduğu Zühre yıldızını tekrar parlatmak amacına koşmalıyız. İşte meydan, kendine güvenen buyursun.

Beni bu tezin müdâfaasına götüren sebebler nedir ?

Biliyormusunuz ki 1923 de Türkiye Cumhuriyeti adını alan hükûmetimizin temelleri, Orta Asyada "CEND", şehri dolaylarında kurulmuştur. Konya ve diğer büyük - küçük şehirlerdeki âbideler üstünde - Anadolu Selçuklularının hükümdar isimlerinden sonra - "Kasım-i-Emirilmüminîn", cümlesine rastlarız ki bu, müminler âmininin ortakcısı demektir. Bunu izah edelim: Abbasi halifelerinden Elkaîm Biemrillâh (1031 - 1075) in zamanında bir Türk kumandanı, bu zatı makamından atıp yerine bir başka halife geçirmişti. Elkaîm'in yazdığı feryat mektuplarına Selçukluların Başbuğu Büyük Tuğrul Bey, mühim bir ordunun başında Bağdada koşmak suretiyle cevap verdi. İhtilâlcî Türk kumandanını öldürdü, gaasıp halifeyi uzaklaştırdı. Hazreti Abbas'ın torununun zindandan kurtardı. Atlara binerek beraberce Dicle köprüsüne kadar geldiler. Tuğrul Bey orada - atından inerek - halifenin yanında yaya yürümek isteyince: Ey dinin direği atına bin dedi. Çünkü hürriyetini ve halifelüğünü kendisine bağışlayan bir insanın bu derece tevazuu, gönül alçaklığı - beşeri tanıyan Abbas oğlu

için - imkânsızdı Büyük Tuğrul Bey Türkün ululuğunu gösterdi. Halifenin yanında arslanca Bağdada yaya olarak girdi. Elkaim ona mükâfaten malının sülüsünü, yâni üçte birini vermekle kendisine ortak etti. İşte „Kasım-i Emirilmüminin,, cümlesinin mânâsı budur. Anadolu Selçuklular kitabelerine bunu yazdırmakla o devletin kendilerinde de devam ettiğini bilerek ilân ediyorlardı. Vakit vakit âilelerin adlarını alan Uğuz Türkleri, Cumhuriyet idaresinde bu hakkın milletin manevî şahsiyetinde toplandığını anlatarak ona Türkiye Cumhuriyeti dediler.

Selçukluları haber veren kaynaklar ikiye bölünebilir:

A) Yerli kaynaklar

B) Yabancı kaynaklar

Birinciler için Prof. Fuat Köprülü, Tarih kurumunun yayınladığı Bellekten mecmuasının 27 ci sayısında çok etraflı bir makale yayınlamış, Türkiye mecmuasının VII - VIII inci sayısında Ahmet Ateş bey tarafından Anadolu'da yazılan Farsça kitaplar üstüne bir araştırma yayınlanmıştır. Yerli kaynaklar arasında Konyanın yetiştirdiği Eflâki Ahmet dede (ölümü Hicrî 761) nin Milâdî 1318 Hicrî 718 de yazmağa başlayıp 754 Hicrî tarihinde son verdiği Menakıbı Ârifin isimli eseri Selçukluların son devirleriyle Anadolu beylikleri hakkında en mühim kaynaktır.

İbni Batute seyahatnamesi ile M. Cevdet'in buna yazdığı Arapça zeyil ve "Mesalik al-Absar,, ile "Kâtip Çelebi,, ve "Evliya Çelebi,, seyahatnameleri doğrudan doğruya olmasa bile, dolayısıyla Konya hakkında mühim bilgiler taşımaktadır.

1 — El -Evamirül -Alâiye Filumurül -alâniye. İbni Bibi, yâni Bibininin oğlu

kitabının üstünde "Hizmetül Abdül -kar Elhüseyn Eini Muhammedül Münşiyül Caferî" diye kendini tanıtmaktadır.

Dünyada biricik nusha olup: dördüncü Rüknettin Kılınç Aıslan'ın oğlu üçüncü Giyasettin Keyhüsrev'in Hızanî kütübü için yazılmış, Konyanın Osmanlılar tarafından fethinden sonra İstanbul'a saraya gitmiş birinci Sultan Mahmut'un (1730 1754) İstanbul'da kurduğu Fatih, Nuruosmaniye, Ayasofya kütüphanelerinde, sonuncusunda 2958 numarada kayıtlıdır.

Bu eserin kusuru, ilk devirleri ihtiva etmemesi, bir çok yerinin de noktasız olmasıdır. Faksimiyile denilen tıpkı basımla çok güzel tabettiren Tarih kurumunun dört senedenberi bu kitabı satışa çıkartmaması elbette bir şanssızlıktır.

2 — Şimdi adını söylediğimiz bu eseri büyük maharetle Nâsirettin Yahyâ n a m a n a yine o devir münşilerinden bir zat kısaltmıştır. Bizim Doğu kütüphanelerinde eşine rastlanmayan bu kitap, Avrupa şehirlerinin büyük kitaplıklarında perakende olarak bulunmakta idi. Hollanda'nın Utreht şehri fazıllarından müşteğrik Houtsma'nın himmetiyle Hollanda'nın Leyden şehrinde Biille Kardeşler matbaasında 1901 de basılmıştır. Kırk küsur sene bu eser, Farsça olarak kalmış, Avrupada basıldığı için buralarda; hele bir kaşıkcının kitapçılık ettiği Konya kitapçılarında elbette bulunmaz, görülemezdi. Memleketimizin tarihiye, çocukluğumuzdanberi meraklı olduğumuz için biz bunları Halil Etem, Ahmet Tevhit, Meskûkât mutahassısı Ali Beylerin makalelerinde okudukça hayran kalır, satınalmak niyetiyle Babıâlfideki Ermeni kitapçıları baş vurur, onlardan da menfi cevap ile karşılaşırız.

1919 da İstanbul'a gidince Babıâlfî binasının alt katındaki Tarih i Osmanî encümeninin toplandığı yere gidip muhterem azâyı görmek istemiştik; Azâyı kiramdan Ahmet Refik, Necip Asım beyler orada imiş. Hemşerimiz Arif Bey, (Bu, Topcuzaade Hoca Arif bey değil) in ölümü ile açılan Hafız kütüplüğe tâyin olunan Mükrimin Halil bey bize rehberlik etti. Azâ ve kitapları yakından tanıdık, Ayasofya'ya giderek muazzam cildin haşmeti ise gözlerimizi kamaştırdı Kendi kendime; ah, param olsada şu eserleri bastırsam, başkalarının yapamadıkları bu hizmeti yerine getirsem, Türkiye'de bulunan benim gibi meraklıların huzuruna hem asıllarını, hem tercümelerini taktim etsem demiştim. (1941) İşte o emeliime kavuştum. Kurduğum matbaada bu basma muhtasar Farsça Selçuknameyi dilimize çevirip bastım. (1941)

3 — Müsamerâtülahbâr ve Müsayeretülahyar. Konya Aksaraylı Muhammed oğlu Kerimeddin Mahmud adında ki büyük bir müverrih ve edibin yazdığı bu farsça eserin (1320 M. 723 H.) yılına kadar olayları saklayan kitabı yine bu Aksaraylı Hatatın kalemîyle iki nusha olarak dünyada mevcut idi. Ayasofyadaki nushası, Köprübaşındaki Turhan Valide Sultan kütüphanesinde de bir yazması vardı. Okunması güç, noktasız bu eseri on sene evvelki para ile dört-yüz lira vererek hususî kütüphanem için Kilisli Muallim Rifat efendiye yazdırmıştım. İşte benim kütüphanemdeki bu eseri esas tutarak dilimize çevirip 1942 yılında Selçuk Devletleri tarihi adıyla bastık.

4 — Yazıcızade Ali efendi; büyük Selçuknameyi, İkinci Murat bey adına terceme eylemiştir. İstanbul kütüphanelerinden Ayasofya, Revan köşkün (Topkapı) de nushaları

vardır. Tarihle uğraşanlarımızın himmetini düşündünüz ki bu 45 nushayı biz hâlâ basamadık; aziz dinleyenlerim gayretimize sizde kırk bir kere maşaallah okuyun.

5 — Türk ilim adamlarının kendi dillerini, kendi Millî tarihlerini ilgilendiren bu Yazıcızade nushasını biz gerçi basamamış isek de, Avrupanın gayretli âlimi Houtsma adını şükranla anarım. 1891 de bunu yine Leyden şehrinde bastırmıştır. Bizim hususî kütüphanede gerek muhtasar Selçukname, gerek Türkçe Yazıcızade vardır,

6 — Ravzatülküttap ve Hadikatülelbat, Şeyh Sadreddin Kunevi hazretlerinden başka bir Sadr Kunevî daha vardır ki adını şimdi söylediğimiz yazmanın müellifidir. Sadr Kunevinin asıl adı Ebubekir, babası ise Zekidir. Hakkında hemen hiç bilgimiz olmayan (Sadr) hekimdir. Konyanın Sadırlar mevkiinde yatan zatın bu büyük hemşerimiz olduğunu sanıyoruz. Tabii bu zandır. İstanbul'da, Ankara'da eski nushaları olan ve müşârunileyhin Selçuklu vezir, Kadı Emir, Başhekime yazılmış elliden fazla mektupla bazı kasideleri havî tam bir nushasını Kilisli Muallim Rifat efendiye kendi kütüphanem için 150 liraya yazdırdım. Şimdi onun tercümesi ile uğraşıyorum. Hekim Sadırın bu eserinde bulunan bir Kasideyi'ki — 676 Hicrî tarihinde şehit olan Selçuklu büyükleri hakkında acıklı bir ağıttır. Mevlânânın mektupları mukaddemesinden ben asıl ile tercümesini bastım. Onun ölen kendi oğlu Abdurrahim için kaleme aldığı ve okuyucuları yaslara bastıran tıbbî mektubunu da Ankara Tıp Fakültesi mecmuasında (sayı 3) terceme ile yayınladım.

7 — Mevlânânın 144 mektubu havî eseri de Selçuklu tarihi bakımından çok mühimdir. Tarafımdan bastırılmıştır. Tabii satılmamıştır.

8 — Sadreddini Kunevinin Arapça, Farsça mektupları dahi basılmıştır. Muhterem gençlerimiz, Konya'nın avuç içi kadar gazetelerinde dedikodu ile vakit geçireceklerine bunları etut etseler ne olur. Fakat lâfla vakit geçirmek kolay. Bu girift yazılı dilleri, Arapça, Farsça eserleri incelemek için Türkçeden başka lisan bilmek, onları anlamak için bir takım bilgilere sahip olmak, yorulmak, uykusuz kalmak lâzımdır: Avrupalılar yaşasın, onlar yazsınlar, bassınlar. Fakat bunları okumak için de yabancı dil bilmek lâzım, acaba onlara olsun merak ediyorlarmı?

9 — Emir Bahaeddin Kani'nin yazdığı 300 bin beyitli ve otuz ciltlik Selçuknamedir Maalesef ortada bulunmayan bu pek mühim eserde büyük Alâeddin Keykubat, oğlu İkinci Keyhüsrev, bunun oğlu ikinci İzzettin Keykâvüs, Selçuklu hanedanını öğmekte imiş; Acaba nushaları veya parçaları Konya ve havalisinde bulunmaz mı?... Gençler, köylerde, bucaklarda kazalardaki öğretmenler işte size bir konu, arayınız, bulunuz, bu keşifte sizin olsun. Britiş Müzeum da saklı ve yine bu müellifin kaleminde 654 de yazılan "Kelile ve Dimne," eserinde bu Selçuk Şeyhnâmesini haber veren Emir Behaeddin Kani'nin adı Eflâki Menakıbında da geçmektedir. Kelile ve Dimne de kendi şeyhnamesi hakkında bakınız ne diyor:

Sıyrılmış kılınç gibi dilim açtım,
Kırk yıl bu hanedanın methini yaptım
Üç Şâh'ın methini söyle dedim,
Sözlerimin değerini feleğin ayı ve güneşi öğer.

Sultanların methi hakkında sözlerim otuz cilttir.

Temam kırk yıl oluyor ki Selçuklilerin öğücüsü, meddahı olmuşumdur.

Keyhüsrev, Keykubat gibi cıhanı

tutan, adaletli padişahların adı benim sözlerimle yaşadı sözlerim otuz cildi aştı

Bu sözlerin altun ile yazılması yakışık alır.

Benim sözlerim benden yadigâr kaldı.

Bunların hepside aşağı yukarı üç yüz bin beyittir.

Konya Halkevine düşen vazife bu Kelile ve Dimnenin fotoğrafını Britiş müzeüm'den getirtmektir.

10 — Selçukname, Nebirei Kadı Hutentî, yani Selçuk ümerasından Hotentli kadının torunu Niğdeli Kadı Ahmet'in. 733 de yazdığı "Elveledüşşefik Velhafidül Halik," ismindeki tarihi, yine saraydan çıkma kitaplar arasındanda Fatih kütüphanesinde 4519 sayıda bulunmaktadır.

Yazısı çok cahil bir hattat elinden çıktığı için okunması güç olan bu eseri Konya Halkevi, Niğde Halkevi ile iş birliği ederek evvelâ İstanbul'da, uzun ömürlü olmasını dilediğimiz âlim Kilisli Rifat efendiye derhal kopye ettirmelidir. Çünkü bu büyük bilgin de elden giderse, artık bunları okuyacak kimse kalmaz. Ben bu tarihin kendini, hem de fotoğraflarını gördüm. Anadolunun 733 yılları hakkında çok, pek çok değerli bilgi vardır. Bu Niğdeli Kadımız bir de başlı başına Selçukname yazmışsa da ortada yoktur.

11 — Vakfiyeler, Evliya menkıbeleri, Kitabeleri, nihayet Rivayeller ... Selçukliler için birer kaynaktır.

12 — Anonim Selçukname. Yâni yazarı belirsiz Selçukî tarihi. Pariste Bibliyotek Nasyonal'dedir. Ed. Blochet' nin Catalogue de la Collection de Manuscrits Orientaux Formé Par Ch. Schefer Etacpuise Par L. Etat, Paris 1900 P. 131 Bunun Türkçesi Ch. Schefer (16-101820 - 3.3. 1899 Paris) tarafından meydana getirilen ve Fransız

Hükûmeti tarafından satın alınan Şark yazmaları kolleksiyonunun Fihristidir. Bu eser hakkında ilk malûmat haber veren Th. Houtsma'dır. ve 1893 de Amsterdam de neşrettiği (Küçük Asya Selçuklu devleti tarihi hakkında) adını taşıyan ufak bir kitabında Hollanda dili ile bir Selçuknameyi anlatmıştır. Kendi tarihlerini bir türlü benimsemeyen biz Türkler, bu mühim kitapla da maalesef bilgilennememişizdir.

Kitap acaba Avrupaya nasıl gitmiştir? Ahmet Tefik bey merhum bana şöyle anlatmıştı; 1854 Kırım harbi sırasında bir gün Sultan Mecit Topkapı sarayındaki Üçüncü Ahmet kütüphanesinde iken, Fransız seferatı tercümanı olan Şefer de, oraya gelir ve huzura kabul edilir. Çok güzel Türkçe konuşan tercüman. Padişahın taktirine mazhar olur. Şefer derki: Haşmetli efendimiz ne enfes kitaplarınız var? Koca Sultan, bu sözlerden pek ziyade galeyane gelerek "Beğendiğin kitap varsa al" diye irade eder. Bereket versin Firenk yine insafli imiş, daha bir çok enafisi götürmemiş, bu kitap ta dahil olmak üzere bir kısmını almış. Evet bu kütüpaneyi Sultan meçidin büyük babasının babası üçüncü Ahmet (1703 - 1730) kurmuşsa da kitaplar, Hükümdarın şahsına ait değil, belki bütün memleketindir. Fakat pöh pöhlemeden pek hoşlanan biz doğuluların elinden Avrupalılar daha neler almışlardır. Eseri Türkiye'ye ilk defa kim getirmiştir? Kitabı eliyle kopya edip getiren ve bizlerin de istinsah eylemesini sağlayan Mükrimin Halil Yınanç Bey dostumuzdur.

Bendeniz dahi bu kitabı 1943 senesi Aralık ayında bir kaç gece içersinden kopye eylemişim. Fakat Mükrimin Beyin istinsah eylediği nushadan başlamak üzere kaleminden kaleme inilikal eydikce okunamıyan kelime-

leri kâtiplerin uyduruşuna göre bir şekil aldığından ben bir çok yerlerde kuşkuya düşüm ve esas nushayı Paristen getirtmek için şahsen teşebbüse geçtim. Ankara Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Deontoloji Medikal Enstitüsü adına fakülte dekanlığından Paris Türkiye Büyük Elçiliğine resmen müracaatla 1553 Supplement Persa'nda da kayıtlı bu nushanın ücreti her ne olursa olsun fotoğrafiye ettirilmesini rica ettik.

Türkiyenin Paris sefiri eski hariciye vekili Numan Menemencioğludur, ki ayan raisi Rifat beyin oğlu, büyük vatan perver edibimiz şâir Namık Kemal beyin torunudur. Muhterem Numan beyefendi, bizzat işi takiple, Bibliyotek nasyonal müdürüne yazarak 97 sayfa olan bu mühim eserin hem 12X24 kıtasındaki fotoğrafini, hem de filimini aldırıp kurye vasıtasıyla, Ankara Tıp fakültesine yollatmak nezaket ve himmetinde bulundu. 3500 Fransız frangını döviz halinde Paris sefaretine taktim eylediğimiz gibi bu muhterem zata, Yavuzun hayrankârı büyük Kemâl'in torununa huzurunuzda teşekkür ederim. Onun himmeti olmasaydı Dünyanın bu karışık zamanında bu eseri elde edemezdik. Şimdi sayfelerinin kılışesini yaptırdığım bu eseri 1944 senesinde dilimize döndürmüştüm. Bu defa esas orjinal fotoğraflardan kendi kopyamı kontrol ettim, yanlışlarımı düzelttim, tercememi de ona göre düzene soktum? Kitabın tab'ı kalıyor. İstiyorumki bu şeref Konyanın olsun. Konya Halkevi bu hizmeti övünerek sevinerek yapsın. Halkevi Başkanı bu işe candan taraftar, fakat bütün iş paraya dayanıyor. Bilmem sizin içinizde buna hevesli bulunurmu? Belki kitapta kazanç bile olur.

Kitap müellifi kimdi?

Maalesef bu hususta hiç bir bilgimiz yoktur. Fakat Sultan Veled haz-

retlerinden bahsederken kullandığı dil, kendisinin Mevlâna muhibbi olduğunu anlattığı gibi, sık sık Konyadaki olaylardan söz açışı da onun burada oturduğuna delâlet eyler. Acaba Konya hemşehrisi mi, belki evet, belki hayır? Kitap hangi yılda yazıldı, bu konuda dahi kesin söz söylemek iktidarında değiliz. 3 Muharrem 765 Pazar günü Alâeddin Keykubat oğlu Keyhüsrev oğlu Rüknettin oğlu Süleyman Şah oğlu sülâlei muazzâm Sultan Alâeddin'in ölümü haberini yazdığına göre kitabın son yılı bu demektir.

Dili ve uslûbu, bu anonim Selçuk-namenin dili, Bibi oğlunun, Aksaraylı Abdülkerim Mahmudun, Eflâki dedenin üslûbuyla asla kıyaslanamaz. Son derece açık, sadedir. Hattâ bir çok yerlerde müverrihimiz Türkçe düşünüp Farsça yazmıştır. Meselâ Sahip Ata Ali'den söz açarken "Ez bi ni birun ayed," diyor ki bu, bizim bildiğimiz ve hâlâ kullandığımız burnundan geldiği cümlesinin tercemesidir.

Eser hakkındaki sözlerimle daha fazla vaktinizi almak istemiyorum. Yalnız burada, geçen bir hâdiseyi anlatarak Sultan Veled'in şimdiye kadar hiç bir yerde rastlamadığımız bir kıtasını ve tercemesini okuyacağım. Konya hemşehrisi Ebubekir oğlu Hüseyin oğlu Fahrettin Ali ulu vezirliği - Sadrazamlıktan düştükten sonra onun yerine - İlhan tarafından Kazvinli Fahrettin adında birisi tayin edilmişti. Anonim Selçuknamede deniliyor ki:

Gazvinli baş vezir (Sahip) türlü türlü bit'atlar, güne gün emirler çıkardı: Tuzu böyle satmayınız, koyun vergisini şöyle alınız.. Gibi halkta gürültü, şehir birbirine katıldı, herkes inleyip ağlamağa başladı.

Şehrin serveri Ahi Ahmet Şah şehrin kethüdalar (Mahalle Muhtarları) ve Civanlar cemaatiyle, Gazvinliye ahalinin durumunu, yaptığı bit'atları bildirmek için gittiler. Sahip,

Ahi Ahmet Şaha yüzünü çevirerek:

— Bu kalabalığı benim başıma ge-tiren sensin, dedi. Ahi Dahi:

— Bunlar fakir, biçare kimselerdir, sırtlarına ağır yük yükletilmiştir. Hallerini arz için geldiler, diye cevap verdi. Ahi Ahmet Şahın Gazvinli Sahipyanına gitmesi tövbe ayının başında Pazar günü idi. (Cemaziyelevvel)

Sahip, sert sözler söyledi hiddetle kalktı, atına bindi. Sultanın yanına gitmek istedi, ahali bir ağızdan bağırmağa başladı, yolda biraz gitti. Sultan Veled müritleriyle birlikte geliyordu, karşılaştılar Mübarek ellerini salıyarak şu kıt'ayı dedi:

Konyada yaptığın zulümlere son vermelisin

Sen Konyayı küçük bir şehir olarak sayma

Çünkü burada adaletle hükmeden kimse kurtulmuştur.

Zülüm yapan ise, domuz gibi gebermiştir.

Yolda biraz gitti, atından baş aşağı düştü alnı yarıldı, az kaldı ki canı cehenneme gide; devlethanenin kapısından girdi. Tanrının lutuf ve inayeti ile arka arkaya elçiler geldi. Argun Handan Keygatu ve Samagar den elçi geldi. Seni, Rum vilâyetinin hesabını vermek için çağırıyorlar, dediler; devlethaneye girmeğe bırakmadılar, yakalayıp Sıvasa, oradan dahi Hanın "Tebrizde oturan Moğol İlhanilerinden Argun'un „ yanına götürdüler. O vakit Şemseddini Kunevi, Hânın yanında büyük itibar kazanmıştı, huzurda ayağa kalktı, Gazvinli Sahibin Anadolu da yaptığı bütün kötülükleri bir bir anlattı, o nun üzerine Han: (Tebriz Meydanında boynunun vurulmasını, Laşesinin göpekler tarafından yenilmesi için orada bırakılmasını) emretti,

Sultan Veled Hazretleri, o kıt'a-

sında, köpek yaşayışı yaşıyorsun, sonunda seni köpekler yiyecektir ' diye buyurmuştu. Öyle oldu. Gazvinlinin Konyada oturması yirmi dört gün idi, fakat yirmi dört bin yıldan ziyade geldi. (Metin 74 dördüncü sahife).

Konya şehrini ziyaret eden Avrupalı seyyahların hangi yıllarda Konyada bulunduklarını, eserlerini adlarını bir liste halinde takdim ile sözlerime son veririm:

Otter, Voyage en Turquie et en Perse Paris 1743 T. L. S. 59 Ocak ayının başında Konyada bulunmuştur.

C. Niebuhr, Reisebeschreibung Nach Arab. Bd. 3 Hamburg 1837. S. 113. 1766 yılının sonunda Konyada bulunmuştur.

Olivier, Voyage dans l' Empire Ottoman Bd 3. Paris 1807. S. 488 1797 Eylülün de Konyada bulunmuştur.

W. M. Leake, journal of a tom in Asia Minor, London 1824, 3 46 1800 yılının Şubatında Konyada bulunmuştur. Kinneir, journey through Asia Minor, London 1818 S. 217. 1814 yılının içinde Konyada bulunmuştur.

De Laborde, Voyage de L'asie Mineure Paris 1838, S. 416. 1826 yılında Konyada bulunmuştur.

Ch. Texier, description de L'asie Mineure, Paris 1839-1884.

W. H. Hamilton Resear ches in Asia Minor, London 1842 II. 196 F. 205. 1837 de Konyada bulunmuştur.

Anisvoworth, Travels and Researches in Asia Minor, London 1842. 1839 yılında Konyada bulunmuştur.

Fr. Sarre, Reise in Kleinasien, Berlin 1896.

Cl. Huart, Konia La Ville des Derviches Tourneurs, Paris 1897. S. 199.

Alâeddin Tepesi

Feyzi Halıcı

Toprağı nurla yağrulmuş
Arşa gün boyu doğrulmuş,
Yavru zaferlerin bahtı
Tarihimin payitahtı.

Artan şanın neyse dünden
İman kaynağı göğsünden,
Hâlâ taşıp dökülmede.
Bir fecir gibi gülmede
Yüzünde renk, ılık sanat
Hey ruhumu kanat kanat
Aşka götüren minyatür!
O ne ilâhi türküdür,
Çağlar durur derin derin
Şebnemlerinde güllerin..

Ey bir şiir kadar sade,
Ey gösterişten âzade,
Billûr yadigârı; ceddin
Dört ufuklu Alâeddin.
Bir bilsen seni ne kadar,
Bir duygulu anne kadar
Yakından bilmek isterim!
Aşkımıza el süren kim?
Sıcaklığıyla temmuzun
Sevgim hasret kadar uzun.
Karşında inceminare
Sunulmuş demektir yâre.
Gök çiniden şerefesi
Hüzzamdan bir ezan sesi

İçe hevenk hevenk sarkar,
Oyma taşlardan renk sarkar.
Üç tarihi yüklü kale,
Başlamış yine hayâle.
Atmaca bakışlı burcun
Üzerinde bir güvercin
Kanadı gibi bir sancak
Haşre dek dalgalanacak.,
Var kurulsun yine pusu
Elbette haçlı ordusu
Düşüp pahasına canın
Haşmetli Kılınç Aslanın
Verdiği dersi anacak:

Fakat bu ne bitmez sükûn,
Bir mersiyemi topyekûn?
Eski debdebe, ihtişam
Bırak hülyayı bu akşam;
Ko nakışlasın zamanı
Bir Selçuki kahramanı.
Silkin yılları geri at
Gür ordusuyla Keykubat.
Sefere başlasın yinel
Atlar alabildiğine
Aşşınlar cenuba giden
Yolları Alâiyeden
Renk versin sancak, denize,
Dalga dalga Akdenize..

Ey hür tepelerin şahı!

Ufkunda vur cenk sabahı
Kaynıyan heyecana denk
Yüzüne âkseden bir âhenk
Bu renk katmer katmer nakış
Bu kalbi mesteden bakış
Hangi esrarla büyüdü?
Can vermek için yeşile
Ney nasıl geldiyse dile;
Bütün varıyla ruhunun
— Tunç yüzünü eğme öyle —
Bir bir destanını söyle

Sihrini katre katre sun!
Ufkumun kehribar gülü,
Sen göz bebeklerinden şir
Tüten bir nazlı esâtir
İlâhe kadar güzelsin.
Boş değilmiş tevekkeli
Senin aşkınla Takkeli
Yüzünde perçem perçem hınç
Arşa doğru yalın kılınç
Başı bir mavi duada
Arzuhal gibi durmada....

Yaşıyan Halk Şâirleri Arasında :

Silleli Aşık Mansur

Mehmet ÖNDER

Uzun asırlar Halk edebiyat tarihine bir çok eserler veren Sille'li Şâirlerimizden sonuncusu diyemiyeceğim fakat bu gün hayatta olan ve hâlen Sille Belediye Muhasipliğini yapan halk şairlerimizden Aşık Mansurla - Silleye giderek - bizzat konuştum ve eserleri hakkında malumat aldım.

Silleli Aşık Mansur (Eyüp İnci) meşhur Sille Halk Şairlerimizden merhum Aşık Figani'nin oğludur. Mansur 1907 yılında Sillede doğmuştur.

İlk tahsilini burada yaptıktan sonra Konya Erkek Muallim mektebine girmiş isede fakirliği dolayısıyla devam edememiş ve çok sevdiği Silleye yerleşmiştir.

Aşık Mansur geçirdiği bir kaza yüzünden hastahane yatmakta iken babası aşık Figani'nin gönderdiği manzum bir mektuba cevap olarak bir (hastahane destanı) yazmış ve bundan sonra henüz çocuk denecek bir çağda iken yazmağa ve söylemeğe başlamıştır

Aşık Mansur'a babasından başka, taşı ile toprağı ile eşsiz bir güzellik beldesi olan ve her köşesi bir cennet kadar güzel, tabiatın eliyle bezediği Sille muhiti tesir etmiştir.

Aşık Mansurun koşmalarında, destanlarında ve güzellemelerinde ilk göze batan taraf deyişlerinin tamamen yerli şiveye uygun olması ve özel bir akıcılığı terennüm etmesindedir. Meselâ: (Gönül bahçesi) adı ile yazdığı şu koşmada :

Gönül bahçesine gezmeye girdim
Safada var, cefada var, gamda var
Uzandım biricik gülünden derdim
Kavgada var, nizada var kanda var

Ne mes'ut hülyalar vardır gönülde
Yüzmek istemiştım bende gölünde
En nefis kokular vardır gülünde
Sihhatte var, sağlıkda var, canda var.

Olduğu gibi âşıkın bütün özellikleri bu iki kıt'a içinde görülebilir.

Mansur millet ve devletine karşı yapılan hiç bir haksızlığa tehammül gösteremez. O ruhundan kopup gelen engin Türklük aşkını hiç bir şeyle kıyas da edemez. O halkın bağrından kopup gelen heyecanların şairidir.

İşte bir (destan) ı vardır ki içinden bir kaç kıt'asını okuyalım :

Bu Millet sahibdir bu toprak bizim
Tarihimizi oku şerefli yaprak bizim
Zafer su olsa aksa en geniş ırmak bizim
Mayası Türk kanı bu toprakların

Hak yolunda dökülecek kan bizim
Nihayetsiz şeref ile şan bizim
Doğuda Kars ile Ardıhan bizim
(Mansur) düşmanıdır yan bakanların.

Âşık Mansur bir semaisinde kendisini şöylece tanıtır.

Tahsilim yüksek değilki olgun şiir yazamam
Akan pınar önlerine ben kör kuyu kazamam
Ben halk şâirlerindenim yazdığımı bozamam
Bazan ferah verir bazan cefa verir canıma.

Âşık Mansur hakkında (Folklor postası) ve (Ekekon) gazetelerinde oldukça malumat verilmiştir. Hattâ bir yazarımız onu devam edegelen Sille halk şâirlerinin sonuncusu olarak gösterir.

Mansur bir dilekçeyi bir mektubu manzum şekilde hattâ irticalen söyleyecek kudrette bir şâirdir. Okuyucularına bir fikir verebilmek için geçen yıl bize gönderdiği bir mektuptan bir kıt'a alıyorum :

(Akca) ile (Hınçer) ve birde (Önder)
Sizinle iftihar eder derbeder
Banada hayırlı bir haber gönder
(Mansur) derdin açar dost olanlara

Silleli Âşık Mansurun eserlerinden bir kaç tanesini aşağıya alıyoruz. Bilhassa şairin yazdığı çok güzel bir (alfabe destanı) vardırki Ekekonda yayınlanmıştı, Bizde buraya yine alfabetik bir yemek destanı alıyoruz ki folklorcularımız için iyi bir me'haz teşkil eder.

A ile açlıktan benzim sarardı,
B ile börekle baklava göster.
C ile cilbirle mıkla arardı,
Ç ile çorbadan başlamak ister.

Ğ ile gam verir kabir meyvesi
H ile hazır et et kızartması
İ ile irmikle dahın helvası
I ile ızkara balığı ister.

O ile orman kebabı ile
Ö ile ördeklî hindili bile
P ile pilâvı pirinçden eyle
R ile razıyım bir kazan yeter.

U ile utanma aşmayı aşır
V ile vallahi midem zor daşır
Y ile yağlıyı güzelce pişir
Z ile zeytini Mansur çok sever.

D ile dilberim sofrayı getir
E ile ekmeği gülererek yedir.
F ile furunda kebab iyidir.
G ile güllaç'dan varmalıdır eser

K ile kıymayı koyundan kavır
L ile lâhneden bir sarma kayır
M ile mercimek taşını ayır
N ile nar hoşaf bir abû kevser

S ile sütlüyle kadayıf verir
Ş ile şekerle kaymak elverir
T ile tarhana buna panzehir
Ü ile üzüm getir beş kelter

- Bir Güzel -

Bir güzel gördümde kim diye sordum
Türk dilberi eyi bir soy dediler
Öğrendim aslını kendimi yordum
Talip oldum amma pek toy dediler.

Yaşı on dört imiş bir taze fidan
Buna razı olmaz kanunla vicdan
Beklerim siz olun derdime derman
Bir ağızdan muvafık oy dediler.

Bunun için kisbi kâre gideyim
Altın, inci ziynet temin edeyim
Hasretine dayanamam nideyim
Emaneten evine koy dediler.

Rızası olurmu kendisine sor
Gönül verdi sana divane (Mansur)
Öğmeğe şayeste bulunmaz kusur
Al git zevk, safaya sen doy dediler.

Koşma

Zekli günüm eyi geçmez
Bize zaten zevk gerekmez
Zevkim düşse elbiseye
Kumaş alsam makas kesmez.

Zevk vermezki benim ferman
Derde galip gelmez derman
Bir tepeye kursam harman
Savrulacak poyraz esmez.

Ben kendime bir iş bulsam
Sermayesiz saki olsam
Rıza lillâh su dağıtsam
Şırap sanır kimse içmez

Varıp bir geçide dursam
Gelenden bir selâm ummam
Betondan köprü yaptırısam
Tehlike der yolcu geçmez

Dostlarım hep düşman bilse
Tutduğum işler ters gelse
Alemde şaşkınlı eylese
Garip (Mansur) yine küsmez.

Köy Tetkik Notları

Ihsan Eke

(Başı 86 - 96 Sayılarda)

Kolukisa köyü başlangıçta çukur bir arazi üzerinde kurulmuş olduğundan havası iyi değildir. Köy ve civarı sıtma mücadele teşkilâtının bütün çalışmalarına rağmen daimî bir bataklık tehlikesi altındadır. Malaria bütün şiddetiyle bu bölgede tesirini gösterir. Yapılan sağlık muayenelerinde köy halkının en az % 40. dalaklı çıkmaktadır. Ne yazık ki bu çevrede insan ömrü normalin altında seyretmektedir. Halen köyde 60 yaşından yukarı 10 ihtiyar zor çıkmaktadır. Kadınlarda hastalık erkeklerden çoktur. Bunun sebebi sıhhi şartları haiz olmıyan evlerde kadınların erkeklerden daha çok zaman kalmış olmalarıdır. Köyün içi temiz değildir. Köyde yakacak maddelerini kayvanların gübreleri teşkil eder. Bunun için her evin önünde büyücek bir alan gübrelik olarak kullanılır. Buraya atılan gübreler yoldan geçen insanlar tarafından çiğnenir. Bu yüzden de köyün içi kışın çamurdan, yazın tozdan geçilmez bir hale gelir. Köyde odun olmadığını ve yakacak şeyleri bulunmadığını bahane eden köylü bu

kötü göreneğinden tamamen kurtulamamıştır.

Evlerin çoğu temizdir. Ahır sekisi denilen ahırla bitişik odalar da vardır. Bunlar gittikçe azalmaktadır. Yeni yapılan evler geniş pencereci, havadar ve köyden dışarı semtlerde yapılıyor. Evler umumiyetle kerpiçten tek kat yapılarıdır. İki katlı, 6-8 odalı tavan ve tabanları tahta döşemeli geniş ve yüksek evler de vardır. Bu evlerde bir köy yaşayışına göre her türlü sağlık şartları bulunmaktadır. Köy yakınında bir kiremit ocağı olmadığı için evlerin üzeri umumiyetle toprakla örtülüdür. Halâlar evlerden ayrı bir yerde yapılmaktadır. Bunlar kuyu tertibatıyla temizlenirler. Köyde ihtiyaca yetecek kadar umumî halâlar da vardır. Sağlık şartlarına uygun umumî bir çamaşır yıkama yeri yoktur. Köy kadınları çamaşırlarını çay kenarında yıkarlar.

Köy, içme suyunu kuyulardan temin eder. Köyde otuzdan fazlakuyu vardır. Ancak bunlar içinde yalnız ikisinin suyu insan içmesine müsaittir.

(Devam edecek)

Komitelerin Üç Aylık Çalışmaları

Dil ve Edebiyat Komitesi:

Lozan ve Montrö mütarekesinin (24) cü dönüm yılı münasebetiyle ev salonunda pek zengin bir dinleyici huzurunda özel bir tören yapmış ve günün önemini belirten şiirler okunmuş ve en iyi okuyana mükâfat vermiştir.

Bilhassa, dil bayramının on beşinci dönüm yılı için ayrı bir özellik içinde komite Başkanı M. Sami Onat pek faydalı bir konuşma ile programı tatbik etmiş ve Türk dilinin geçirdiği safhalar üzerinde durmuştur. Ayrıca müteaddit misaller vermek suretiyle eski ve yeni şiirlerden örnekleri Osman Tolun ve Necdet İnugur okumuşlardır.

Güzel Sanatlar Komitesi:

Komitenin müzik kolu ev salonunda ve hariçte müteaddit konserler verdiği gibi, ev bahçesinde de millî saz sanatkarlarına muhteşif seçme parçalar çaldırmıştır. Bu arada, Ferit İncülanın Öğretmenliğinde açtığı Fotoğrafçılık kursu üç ay devam etmiş ve birçok talipler bularak muhitde büyük bir ilgi toplamıştır.

Bilhassa, Temsil komitesi de birlikte âile toplantılarını yapmış ve

bir çok defalar neş'eli bir program içinde toplantıları idare etmiştir. Aynı zamanda, ev salonunda yapılmış dört düğünün müzik yardımında bulunmuştur.

Temsil Komitesi:

Cezaevinde özel bir programla gösteri yapmış şeker ve sigara ikram etmiştir. 30 Ağustos gençlik ve spor bayramında ise Ordunun yüksek şerefine Orduevinde verdiği gösteride H. Edil, günün önemini faydalı bir konuşma ile anlatmış ve müteaddit halkevli genç vatanî şiirler okumuştur. Bu gösteriler, pek büyük bir kalabalık üzerinde geniş ölçüde izler bırakmıştır.

Spor Komitesi:

Cezaevinde cezaevlilerle birlikte bir voleybol maçı yaptığı gibi, ev bahçesinde ve gerek hariçte müteaddit müsabakalar tertip etmiş, müsabakada kazanan takımlara muhtelif mükâfatlar sunmuştur.

Sosyal Yardım Komitesi:

Ev salonunda, Temmuz'dan Ağustos sonuna kadar devam eden bir

klinik açmış ve Prof. Dr. F. Nafiz Uzluk bu kliniği idare etmiştir. bir çok hastalardan fakir olanlarına ayrıca ilaçlarını temin etmiştir.

Halk Dersaneleri ve Kurslar Komitesi :

Temmuz iptidasından başlamak üzere üç aylık bir daktilo kursu açmıştır. Kız ve erkeklerden mürekkep öğrenci büyük bir dikkat ve gayret içinde kursu takip etmektedir.

Kütüphane ve Yayın Komitesi:

Bu üç ay içinde ev kitaplığına faydalı eserlerden mürekkep (431) kitap gelmiştir. Bunları branşlarına göre ayırmış ve okuyucuların okuması için hazırlamıştır. Muhtelif meslek erbabından (1923) kişi ev kitaplığını ziyaretle istifade etmişlerdir.

Köycülük Komitesi:

Ev başkanının idaresi altında Prof. Dr. F. Nafiz Uzluk; ve her defasında muhtelif komitelerden bir mümessil bulunduğu halde, civar köylere sağlık gezileri yapmıştır.

Karasan, Evdireşe, Harmancık, Hatıp, Sille, Hocacıhan, Yarma ve Kızılviran köylerini dolaşmış ve bu yerlerdeki hastaları muayene etmiş ve bunların fakirlerine ilaç satın almıştır.

Tarih ve Müze Komitesi:

Büyük Mutasavvıf Şeyh Sadreddini Kunevî'nin ölümünün (673) cü yıl dönümünü pek büyük bir ölçüde hazırladığı programla ilk defa anmıştır.

Muhtelif meslek adamlarından mürekkep büyük bir kalabalık, bu iş için ev başkanlığının hususi olarak davet ettiği Prof. Dr. F. Nafiz Uzluk'un başı altında Seyh Sadreddin Kunevi'nin türbesini ziyaret etmiş, ve bir sükût saygısı gösterdikten sonra Halkevine dönmüşlerdir.

Ev bahçesi önünde açık hava toplantısında Prof, Şeyh Sadreddinî Kunevi'nin hayatını ve eserlerini anlatmıştır. Toplanıda bulunanlara Babalık gazetesi İdarehanesi (200) gazeteyi parasız dağıtmak suretiyle ayrıca bir hayır severlik ve kadirbilicilik göstermiştir.

Halkevine izafeten İmtiyaz Sahibi ve
Umumî neşriyat müdürü Halkevi reisi :

ŞEHABETTİN UZLUK

Ü L K Ü B A S I M E V İ — K O N Y A 1 9 4 7
